

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

28 Σεπτεμβρίου 2020

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 4166

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 123021/Θ2

Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος Θρησκευτικής εξειδίκευσης «Λειτουργική Ζωή της Εκκλησίας Β' Τάξης Εκκλησιαστικού Γυμνασίου».

**Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

α) των άρθρων 19, 20 και 24 του ν. 3432/2006 (Α' 14) «Δομή και Λειτουργία της Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης», όπως ισχύει,

β) της παρ. 2 του άρθρου 42, του ν. 4186/2013 «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις» (Α' 193).

2. Την εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, όπως διατυπώθηκε με τις υπ' αρ. 18/23-05-2019, υπ' αρ. 19/30-05-2019, υπ' αρ. 39/26-09-2019 και υπ' αρ. 28/05-06-2020 πράξεις του Δ.Σ. του.

3. Τη γνώμη του Εποπτικού Συμβουλίου Δευτεροβάθμιας Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης, όπως διατυπώθηκε στις 1/7-06-2019 και 3/16-07-2020 πράξεις του.

4. Την υπό στοιχεία 108806/Θ2/24-08-2020 απόφαση Υπουργού με θέμα «Αναμόρφωση των Ωρολογίων Προ-

γραμμάτων Σπουδών των Εκκλησιαστικών Γυμνασίων και Γενικών Εκκλησιαστικών Λυκείων» (Β' 3625).

5. Το π.δ. 18/2018 «Οργανισμός Υπουργείου Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων» (Α' 31).

6. Το π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119).

7. Το π.δ. 83/2019, «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 121).

8. Το γεγονός ότι δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού του Υ.ΠΑΙ.Θ. για τις δαπάνες που καλύπτονται από αυτόν, σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/429/118034/Β1/9-09-2020 εισήγηση του άρθρου 24 του ν. 4270/2014 (Α' 143), όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 6 του άρθρου 10 του ν. 4337/2015 (Α' 129) της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του μαθήματος Θρησκευτικής εξειδίκευσης «Λειτουργική Ζωή της Εκκλησίας Β' Τάξης Εκκλησιαστικού Γυμνασίου» ορίζεται ως εξής:

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
Β' ΤΑΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Εισαγωγή στην Λειτουργική

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να γνωρίζουν το περιεχόμενο της Λειτουργικής και να αναφέρουν επιγραμματικά τα χαρακτηριστικά της χριστιανικής Λατρείας.</p> <p>β) Να εντοπίζουν χρονικά και να αναφέρουν τους σταθμούς εξέλιξης της</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο ορισμός και το περιεχόμενο της Λειτουργικής. 2. Τα χαρακτηριστικά και το νόημα της χριστιανικής Λατρείας. 3. Η ιστορική εξέλιξη της χριστιανικής Λατρείας. 4. Ο λειτουργικός χωροχρόνος και ο ανθρώπινος βίος. 5. Η Λατρεία ως έκφραση του Δόγματος της Εκκλησίας. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα με τη λέξη «Λατρεία». <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Μελέτη περίπτωσης σύγχρονοι εκπρόσωποι Λειτουργικής (Π. Τρεμπέλας, Ιω. Φουντούλης, Ευ. Θεοδώρου). 2. ΤΡΡ με θέμα «Είναι απαραίτητη η Λατρεία για τη ζωή μου;». 3. Ιστοεξερεύνηση: Στοιχεία σύγχρονης εβραϊκής λατρείας. <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Κατασκευή πόστερ με θέμα τους ιστορικούς σταθμούς εξέλιξης της Θείας Λατρείας και τις πηγές της Λειτουργικής. 2. Κατασκευή διαγράμματος με ομοιότητες και διαφορές της εβραϊκής και της χριστιανικής Λατρείας. 3. Εννοιολογικός χάρτης: «Λειτουργική».

<p>χριστιανικής Λατρείας γ) Να αξιολογούν το νόημα της χριστιανικής Λατρείας ως φορέα του ορθόδοξου Δόγματος και να εκφράζουν τη γνώμη τους γύρω από την σπουδαιότητα της Λατρείας για τον σύγχρονο Χριστιανό δ) Να συνειδητοποιούν τη σημασία και τον τρόπο μέτρησης του λειτουργικού χρόνου και να συνδέουν τον λειτουργικό χρόνο με τις εκφάνσεις του ανθρώπινου βίου.</p>		
---	--	--

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Θεία Λειτουργία, η σύνοψη της ζωής της Εκκλησίας

2^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Το Μυστήριο της Εκκλησίας (η Θεία Λειτουργία)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να κατανοούν την Εκκλησία όχι ως</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η Εκκλησία ως σώμα Χριστού <ol style="list-style-type: none"> i. Πεντηκοστή: Η γενέθλια ημέρα της Εκκλησίας. ii. Η Εκκλησία ως σώμα Χριστού (Α' Κορ. 12,12). 2. Ο σκοπός της Εκκλησίας. 3. Το νόημα της Θείας Ευχαριστίας για τα μέλη της Εκκλησίας. 4. Η Θεία Ευχαριστία ως κέντρο της Θείας Λατρείας. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Εκκλησία». <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ArtfulThinking («παιχνίδι επεξεργασίας»), Πεντηκοστή, Θεοφάνης, Ι.Μ. Σταυρονικήτα. 2. TPS με θέμα «Γιατί είναι η Θεία Ευχαριστία σημαντική για μένα;». 3. Επίλυση προβλήματος: Γιατί για τους Χριστιανούς «πηγαίνω στην

<p>ένα σύνολο ανθρώπων αλλά ως το ευχαριστιακό Σώμα του Χριστού.</p> <p>β) Να αναγνωρίζουν και να περιγράψουν τον σκοπό ύπαρξης της Εκκλησίας.</p> <p>γ) Να προσδιορίζουν και να εξηγούν τη σημασία και το νόημα της Θείας Ευχαριστίας για τη ζωή της Εκκλησίας.</p> <p>δ) Να διαπιστώνουν τον σύνδεσμο ανάμεσα στη Θεία Ευχαριστία και τα Μυστήρια της Εκκλησίας.</p>		<p>Εκκλησία» σημαίνει «πηγαίνω στη Θ. Λειτουργία».</p> <p>4. 5Π και 1Γ: Η Πεντηκοστή.</p> <p>5. Έρευνα για συμβολικές παραστάσεις της Εκκλησίας (πχ Κιβωτός).</p> <p>6. ArtfulThinking («ρωτώντας την εικόνα»): Σύμβολα της Εκκλησίας.</p> <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <p>1. Κατασκευή διαγράμματος με ομοιότητες και διαφορές εβραϊκής και χριστιανικής λατρείας.</p> <p>2. Ατελιέ: κατασκευή κολλάζ με έμπνευση το (Α΄ Κορ. 12,12).</p>
--	--	--

3^ο Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Η Λειτουργία του Λόγου (Α΄ Μέρος της ΘείαςΛειτουργίας)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγικά. 2. Η ακολουθία της Προσκομιδής. 3. Η ακολουθία των Κατηχουμένων. <ol style="list-style-type: none"> i. Έναρξη- «Ευλογημένη η Βασιλεία». ii. Τα ειρηνικά. iii. Τα αντίφωνα και τα τυπικά. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Παγωμένη εικόνα: Στιγμιότυπα από την Θεία Λειτουργία. 2. Συλλογικός ρόλος: «Προετοιμάζοντας την Προσκομιδή». <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. TPS με θέμα: « Γιατί είναι σημαντική η Θεία Λειτουργία;».

<p>α) Να αναφέρουν τα τμήματα της ακολουθίας των Κατηχουμένων και να περιγράψουν το περιεχόμενο του κάθε τμήματος.</p> <p>β) Να εντοπίζουν τους συμβολισμούς κάθε τμήματος της Θείας Λειτουργίας.</p> <p>γ) Να συνειδητοποιούν τη σπουδαιότητα και τη σημασία της Θείας Λειτουργίας για τη ζωή των χριστιανών.</p> <p>δ) Να συμμετέχουν ενεργά στην τέλεση της Θείας Λειτουργίας.</p>	<p>iv. Η μικρή Είσοδος.</p> <p>v. Ο τρισάγιος ύμνος.</p> <p>vi. Τα αναγνώσματα.</p> <p>vii. Το αλληλουάριο.</p> <p>viii. Το κήρυγμα.</p> <p>ix. Η μεγάλη εκτενής.</p> <p>x. Τα κατηχούμενα.</p> <p>xi. Οι ευχές των πιστών.</p> <p>4. Ο συμβολισμός της ακολουθίας των κατηχουμένων.</p>	<p>2. Έρευνα: Σφραγίδα προσφόρου.</p> <p>3. ArtfulThinking: Μυστικός Δείπνος, Πανσέληνος, Η Κοινωνία των Αποστόλων, από Στουντένιτσα, ψηφιδωτά (Άγιος Απολλινάριος) και παραστάσεις Θ. Ευχαριστίας από χειρόγραφα (SyriacDepiction The LastSupper, London British Museum).</p> <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <p>1. Εννοιολογικός χάρτης για την Λειτουργία του Λόγου.</p> <p>Δ. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <p>1. Επίσκεψη στον Ναό και συμμετοχή στην τέλεση της Θείας Λειτουργίας.</p> <p>2. Προετοιμασία των απαραίτητων στοιχείων για την τέλεση της Προσκομιδής.</p>
---	--	--

4^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Η Θεία Ευχαριστία (Β' μέρος της Θείας Λειτουργίας)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αναφέρουν τα τμήματα, το περιεχόμενο και τους συμβολισμούς της ακολουθίας των πιστών.</p> <p>β) Να εντοπίζουν τις διαφορές μεταξύ της ακολουθίας των κατηχουμένων και της ακολουθίας των πιστών.</p> <p>γ) Να κατανοούν την άρρηκτη σχέση της ακολουθίας των κατηχουμένων με αυτής των πιστών.</p> <p>δ) Να συμμετέχουν ενεργά στην τέλεση της Θείας Λειτουργίας</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγικά. 2. Η ακολουθία των πιστών. <ol style="list-style-type: none"> i. Η Μεγάλη Είσοδος. ii. Τα πληρωτικά και οι αιτήσεις. iii. Ο ασπασμός της ειρήνης. iv. Το Σύμβολο της Πίστεως. v. Η αγία Αναφορά. vi. Η προετοιμασία για τη Θ. Κοινωνία. vii. Η Θεία Κοινωνία. viii. Η απόλυση. 3. Ο συμβολισμός της ακολουθίας των πιστών. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα «Θεία Ευχαριστία». 2. Συλλογικός ρόλος: «Προετοιμάζοντας την τέλεση της Θείας Λειτουργίας». 3. Παγωμένη εικόνα: Στιγμιότυπα από τη Θεία Λειτουργία. <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ArtfulThinking [«αντιλαμβάνομαι, γνωρίζω, φροντίζω»] <i>Η Κοινωνία των Αποστόλων</i>, Τοιχογραφία από την Καπνικαρέα. 2. ArtfulThinking: Εικόνες του Μυστικού Δείπνου – Θείας Ευχαριστίας. 3. Έρευνα: Η σημασία και ο συμβολισμός του αντιδώρου. 4. Προβολή Video: «Το Δώρο του Θεού» με θέμα τη Θεία Λειτουργία. <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Δημιουργία Πόστερ με θέμα τα μέρη της Θείας Λειτουργίας. 2. Καταρτίζουμε λειτουργικό γλωσσάρι. 3. Χτίζοντας γέφυρες: Στιγμιότυπα της Θείας Ευχαριστίας από άλλους ορθόδοξους λαούς. <p>Ε. ΕΠΙΣΚΕΨΗ/ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Οργάνωση μιας Θείας Λειτουργίας, όπου ο ιερέας εξηγεί το κάθε μέρος της. 4. Πραγματοποιούμε επίσκεψη σε Ρωμαιοκαθολικό ναό την ώρα της Θ. Λειτουργίας και καταγράφουμε τις διαφορές με την Ορθόδοξη Εκκλησία, κατά την προσφορά της Θ. Κοινωνίας στους πιστούς.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Εξαγιασμός του κύκλου της ζωής

5^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Η νέα γέννηση (Το Μυστήριο του Βαπτίσματος)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αναγνωρίζουν τη σύσταση και την ιστορική εξέλιξη του Μυστηρίου του Βαπτίσματος και να απαριθμούν τα υλικά στοιχεία που χρειάζονται για την τέλεσή του.</p> <p>β) Να διακρίνουν και να αναφέρουν τους θεολογικούς συμβολισμούς των υλικών στοιχείων για την τέλεση του Μυστηρίου.</p> <p>γ) Να επισημαίνουν και να αξιολογούν τη σημασία της κατήχησης, ως υποχρέωσης κάθε</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σύσταση και ιστορική εξέλιξη του Μυστηρίου. <ol style="list-style-type: none"> i. Η Βάπτιση του Κυρίου (Μτθ. 3, 13-17.) ii. Η Βάπτιση των Εθνών (Μτθ. 28, 19). iii. Τα απαραίτητα υλικά στοιχεία και σκεύη για την τέλεση του Μυστηρίου. iv. Ο θεολογικός συμβολισμός των υλικών στοιχείων του Μυστηρίου. 2. Η θεολογία του Μυστηρίου. 3. Κατήχηση και κατηχούμενοι 4. Η διακονία του αναδόχου στο χώρο της Εκκλησίας. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Συλλογικός ρόλος: «Προετοιμάζοντας την τέλεση του Μυστηρίου της Βάπτισης» 2. Ιδεοθύελλα: «Κατήχηση» <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίλυση προβλήματος: «Γιατί είναι σημαντική η κατήχηση στο χώρο της Εκκλησίας» 2. TPS με θέμα: «Η διακονία του Αναδόχου» 3. Προβολή video: Μια ρωμαιοκαθολική βάπτιση. Διαφορές και ομοιότητες με την ορθόδοξη βάπτιση 4. ArtfulThinking («τι σε κάνει να το λες;»): Η Βάπτιση του Χριστού 5. ArtfulThinking [«2x10 ακούγοντας»]: Όσοι εις Χριστός εβαπτίσθητε <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Κατασκευή πόστερ με τα υλικά στοιχεία του Βαπτίσματος και τους συμβολισμούς τους 2. Εννοιολογικός χάρτης: Τα μέρη του Μυστηρίου του Βαπτίσματος <p>Δ. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Προγραμματισμένη συμμετοχή σε Βάπτιση

μέλους της Εκκλησίας. δ) Να κατανοούν τη σπουδαιότητα της διακονίας του αναδόχου στη ζωή της Εκκλησίας.		
--	--	--

6^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο):Σφραγίδα Πνεύματος Αγίου (το Μυστήριο του Χρίσματος)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αναγνωρίζουν τη σύσταση και την ιστορική εξέλιξη του Μυστηρίου. β) Να διακρίνουν και να απαριθμούν τα υλικά στοιχεία που χρειάζονται για την τέλεση του Μυστηρίου και να αναφέρουν τους θεολογικούς συμβολισμούς τους. γ) Να επισημάνουν τη σημασία του Χρίσματος ως συνέχεια της Πεντηκοστής μέσα στη ζωή της Εκκλησίας.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σύσταση και ιστορική εξέλιξη του Μυστηρίου. 2. Η παρουσία του Αγίου Πνεύματος στη ζωή των πιστών. 3. Η θεολογία του Μυστηρίου. 4. Ο θεολογικός συμβολισμός των υλικών στοιχείων του Μυστηρίου. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Χρίσμα» <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. TPS με θέμα: «Οι σχέση μου με τους άλλους» με βάση το Α' Κορ. 12, 4-12 2. Προβολή video: Ο καθαγιασμός του Αγίου Μύρου στο Οικουμενικό Πατριαρχείο 3. Τα σημεία του Μυστηρίου του Χρίσματος και η σημασία τους 4. TPS με θέμα: «Πώς να ενεργοποιώ τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος στη ζωή μου» 5. ArtfulThinking [«Τι σκεάνει να σκέφτεσαι»]: Ο Πύργος της Βαβέλ, Τράπεζα Ιεράς Μονής Παρακλήτου, Ωρωπός Αττικής. 6. Έρευνα: Τα υλικά παρασκευής του Αγίου Μύρου. <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Κατασκευή πόστερ με θέμα τα υλικά του Αγίου Μύρου <p>Ε. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Προγραμματισμένη συμμετοχή σε Βάπτισμα

δ) Να συνειδητοποιούν τη σπουδαιότητα της παρουσίας του Αγίου Πνεύματος και των δωρεών του στη ζωή του χριστιανού.		
--	--	--

7^η Διδακτική Ενότητα (1 Δίωρο): Αγώνας για συμφιλίωση (Το Μυστήριο της Μετανοίας)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να γνωρίζουν τη σύσταση και ιστορική εξέλιξη του Μυστηρίου.</p> <p>β) Να επισημαίνουν τη σημασία του Μυστηρίου της Μετανοίας για τη ζωή της Εκκλησίας.</p> <p>γ) Να κρίνουν και να αξιολογούν την αξία</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σύσταση και ιστορική εξέλιξη του Μυστηρίου. <ol style="list-style-type: none"> i. Εισαγωγικά ii. Η Καινή Διαθήκη και η αποστολική εποχή. iii. Η μετάνοια στην αρχαία Εκκλησία. 2. Η βαθύτερη έννοια του Μυστηρίου. 3. Το Μυστήριο της Μετανοίας και ο σύγχρονος άνθρωπος: δισταγμοί και δυσκολίες προσέγγισης. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Μετάνοια» 2. Αντιγνωμίες: Υπέρ και κατά της Εξομολόγησης 3. Διάδρομος συνείδησης για έναν νέο που σκέφτεται να εξομολογηθεί 4. Ρόλος στον τοίχο: Ένας έφηβος ετοιμάζεται να εξομολογηθεί 5. Καρέκλα αφήγησης: Ένας νέος αφηγείται τα συναισθήματά του πριν και μετά την εξομολόγηση <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Έρευνα στους γονείς: Η σημασία της εξομολόγησης για την οικογένεια 2. ArtfulThinking («αρχή, μέση και τέλος»): Στον εξομολογητή, Miloradovich Σεργκέι Dmitrievich (1851-1943) <p>[βλ. http://www.artsait.ru/foto.php?art=m/miloradovich/img/1]</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. TPS με θέμα: «Τι σημαίνει “μετανιώνω”;» 4. ArtfulThinking («αρχή, μέση και τέλος»): Επιστροφή του Ασώτου, Ρέμπραντ, Köder κ.ά. 5. ArtfulThinking («βλέπω, ισχυρίζομαι, αναρωτιέμαι»): Εικόνα Επιστροφής

<p>του Μυστηρίου της Μετανοίας για τον σύγχρονο άνθρωπο δ) Να επισημαίνουν τις δυσκολίες/δισταγμούς στην προσέγγιση του Μυστηρίου από τον σύγχρονο άνθρωπο.</p>		<p>του Ασώτου (Μονή Σινά, Παμμακάριστος Κωνσταντινούπολη)</p> <p>6. Μελέτη Περίπτωσης: Μεγάλοι άγιοι που μετανοούν και συγχωρούν (πχ ο ιερός Αυγουστίνος, Ο άγιος Διονύσιος Ζακύνθου)</p> <p>Ε. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ/ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ/ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <p>1. Επίσκεψη στον ενοριακό ναό και συζήτηση για το Μυστήριο της Μετανοίας με έναν ιερέα πνευματικό</p>
---	--	---

8^ο Διδακτική Ενότητα (1 Δίωρο): Η μεταμόρφωση του πόνου (Το Μυστήριο του Ευχελαίου)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να ερμηνεύουν και να δικαιολογούν την αναγωγή του Μυστηρίου του Ευχελαίου στο πρόσωπο του Ι. Χριστού.</p> <p>β) Να αναλύουν και να εξηγούν τους λόγους για τους οποίους τελείται το Μυστήριο του Ευχελαίου.</p> <p>γ) Να διακρίνουν και να περιγράφουν τα μέρη του Μυστηρίου του Ευχελαίου και να απαριθμούν τα υλικά που απαιτούνται για την τέλεσή του.</p> <p>δ) Να εντοπίζουν τη σχέση μεταξύ πνευματικής και σωματικής ασθένειας και τη συμβολή του Μυστηρίου του Ευχελαίου στην ίασή τους.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σύσταση και ιστορική εξέλιξη του Μυστηρίου. <ol style="list-style-type: none"> i. Εισαγωγικά ii. Το Ευχέλαιο στην αποστολική εποχή. iii. Η εξέλιξη του Μυστηρίου του Ευχελαίου μέχρι τον 8^ο αιώνα. 2. Τέλεση του Μυστηρίου. <ol style="list-style-type: none"> i. Τα μέρη του Μυστηρίου. ii. Τα υλικά στοιχεία του Μυστηρίου. iii. Σκοπός και τόπος τέλεσης του Μυστηρίου. 3. Αμαρτία και ασθένεια. 	<ol style="list-style-type: none"> A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Ευχέλαιο». 2. Παντομίμα και παρουσίαση σκηνής από το Μυστήριο του Ευχελαίου. 3. Συλλογικός ρόλος: «Προετοιμάζοντας την τέλεση του Μυστηρίου του Ευχελαίου». 4. Παγωμένη εικόνα με θέμα μέρη του Μυστηρίου του Ευχελαίου. B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <ol style="list-style-type: none"> 1. TPS με θέμα: «Γιατί είναι σημαντικό το Μυστήριο του Ευχελαίου». 2. Πέντε Π και ένα Γ: Διερευνώντας την τέλεση του Μυστηρίου του Ευχελαίου. 3. ArtfulThinking [«10x2»]: «Απότῶνπολλῶν μου ἄμαρτιῶν, ἀσθενεῖτόσῶμα, ἀσθενεῖ μου καί ἡ ψυχή». 4. ArtfulThinking («αντιλαμβάνομαι, γνωρίζω, φροντίζω»), Ο καλός Σαμαρείτης, Βαν Γκογκ. Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ <ol style="list-style-type: none"> 1. Εννοιολογικός πίνακας με τα μέρη του Μυστηρίου. 2. Κατασκευή πόστερ με θέμα τα απαραίτητα υλικά για το ευχέλαιο. 3. Απόδοση της παραβολής του καλού Σαμαρείτη με εικόνες ή σκίτσα. Δ. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <ol style="list-style-type: none"> 1. Project: Το λάδι ως μέσο θεραπείας από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα. E. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ/ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ/ΔΡΑΣΕΙΣ <ol style="list-style-type: none"> 1. Προγραμματισμένη συμμετοχή στην τέλεση του Ιερού Ευχελαίου.

9^η Διδακτική Ενότητα (1^ο δίωρο) «Δεν είναι καλό να είναι μόνος ο άνθρωπος» (Το Μυστήριο του Γάμου)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να προσεγγίζουν και να ερμηνεύουν τον θεολογικό πυρήνα του Μυστηρίου.</p> <p>β) Να διαπιστώνουν και να περιγράφουν τους συμβολισμούς του Μυστηρίου.</p> <p>γ) Να συναισθάνονται το νόημα της Χριστιανικής συζυγίας για τη σύγχρονη κοινωνία.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σύσταση και ιστορική εξέλιξη του Μυστηρίου 2. Οι συμβολισμοί του Μυστηρίου. 3. Το νόημα της Χριστιανικής συζυγίας 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Ο Γάμος» <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Έρευνα: «Έθιμα του γάμου στην Ελληνική Παράδοση» 2. TPS με θέμα: «Η δέ γυνή ΐναφοβήταιτόνάνδρα» με βάση το Εφ. 5,33 3. ArtfulThinking [«ακούγοντας 2x100»]: «Άγιοι μάρτυρες οι καλώς αθλήσαντες και στεφανωθέντες...» 4. Μελέτη περίπτωσης: Έγγαμοι Άγιοι (πχ αγία Θωμαΐς, αγ. Ανδριανός και Ναταλία) <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Κατασκευή πόστερ με τα υλικά στοιχεία του γάμου και τους συμβολισμούς τους 2. Εννοιολογικός χάρτης: Τα μέρη του Μυστηρίου του Γάμου <p>Δ. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σε συνεργασία με τον καθηγητή των Φιλολογικών: Ο γάμος στην αρχαιότητα <p>E. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίσκεψη σε Μουσείο Λαϊκής Τέχνης όπου συζητούν για τα ήθη και τα έθιμα του γάμου στην περιοχή τους.

10^η Διδακτική Ενότητα (1 Δίωρο): Το έργο της διακονίας (Το Μυστήριο της Ιεροσύνης)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να γνωρίζουν και να περιγράφουν τις απαρχές και την πορεία του μυστηρίου της Ιεροσύνης.</p> <p>β) Να προσεγγίζουν και να αναλύουν την παρουσία της γενικής Ιεροσύνης στον χώρο της Εκκλησίας.</p> <p>γ) Να αναγνωρίζουν τους βαθμούς της Ιεροσύνης και να αξιολογούν τις ευθύνες που αναλαμβάνει κάθε βαθμός, απέναντι στο σώμα της Εκκλησίας και στο κοινωνικό σύνολο εν γένει.</p> <p>δ) Να διατυπώνουν την άποψή τους και να αξιολογούν την ιερατική κλίση, ως μορφή διακονίας του σώματος της Εκκλησίας.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σύσταση και ιστορική εξέλιξη του Μυστηρίου. 2. Η χάρη της γενικής Ιεροσύνης. 3. Η διακονία της ειδικής Ιεροσύνης: ορισμός και ευθύνες. 4. Η ιερατική «κλίση (κλήση)» ως μορφή διακονίας του σώματος της Εκκλησίας και της σύγχρονης κοινωνίας. 5. Ο θεσμός των διακονισμών στη ζωή της Εκκλησίας. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Κλήρος» 2. Παιχνίδι ρόλων: Η χειροτονία ενός Επισκόπου <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Έρευνα: Το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών 2. ΤΡΣ με θέμα: «Η Ιεροσύνη σήμερα» 3. Έρευνα: Ο ρόλος των κληρικών και των πιστών στη διάρκεια της προσευχής στον Ορθόδοξο χριστιανικό Ναό <p>Δ. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Προγραμματισμένη συμμετοχή σε χειροτονία

11^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Διαρκές καταφύγιο (Ο Παρακλητικός Κανόνας)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να γνωρίζουν τα είδη των Παρακλητικών Κανόνων και τη σύνθεση ενός Παρακλητικού Κανόνα.</p> <p>β) Να διακρίνουν και να αξιολογούν τη θέση του στη Λατρεία της Εκκλησίας.</p> <p>γ) Να συνδέουν και να συσχετίζουν τη λαϊκή ευσέβεια με την παρουσία των Παρακλητικών Κανόνων μέσα στη Λατρεία της Εκκλησίας.</p>	<p>α. Η θέση του Παρακλητικού Κανόνα στη Λατρεία της Εκκλησίας.</p> <p>β. Η σύνθεση και τα είδη του Παρακλητικού Κανόνα.</p> <p> i. Ο Μικρός Παρακλητικός Κανόνας.</p> <p> ii. Ο Μεγάλος Παρακλητικός Κανόνας.</p> <p>γ. Λαϊκή ευσέβεια και Παρακλητικός Κανόνας.</p>	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <p> 1. Ιδεοθύελλα: «Παράκληση»</p> <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <p> 1. Μελέτη περίπτωσης: Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης</p> <p> 2. ΤΡΣ με θέμα: «Η χρήση του παρακλητικού κανόνα»</p> <p> 3. ΣΠ και 1Γ: Διερεύνηση για το πότε τελείται ένας Παρακλητικός Κανόνας</p> <p> 4. Βρίσκουν στο διαδίκτυο τον Παρακλητικό Κανόνα του αγίου τους</p> <p> 5. Ατομική ή ομαδική εργασία: «Θα παρακαλούσα τον Θεό για...»</p> <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <p> 1. Κατασκευή κολάζ με θέμα τον Μικρό Παρακλητικό Κανόνα</p> <p>Δ. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <p> 1. Σε συνεργασία με τον δάσκαλο της Μουσικής συνθέτουν μεγαλυνάρια για έναν σύγχρονο άγιο</p> <p>E. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <p> 1. Συμμετοχή στην ακολουθία του Παρακλητικού Κανόνα</p>

12^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο) «Δεν πέθανε αλλά κοιμάται» (Η νεκρώσιμη ακολουθία)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αναγνωρίζουν ως δημιουργό του θανάτου την πτώση του ανθρώπου στην αμαρτία.</p> <p>β) Να εντοπίζουν το νόημα της ελπίδας που υπάρχει μέσα στην νεκρώσιμη ακολουθία.</p> <p>γ) Να ερευνούν και να ανακαλύπτουν ήθη και έθιμα γύρω από τη νεκρώσιμη ακολουθία.</p> <p>δ) Να διαπιστώνουν την σημασία της ανάστασης στην κατάργηση του θανάτου.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο θάνατος ως αποτέλεσμα της αμαρτίας. 2. Η νεκρώσιμη ακολουθία. <ol style="list-style-type: none"> i. Η ελπίδα στους ύμνους της νεκρώσιμης ακολουθίας. ii. Τα Ιερά μνημόσυνα. 3. Η ανάσταση ως απάντηση στον πρόβλημα τους θανάτου. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Κηδεία» 2. Στο «σκοινί της μπουγάδας»: Πάνω σε ένα σκοινί «μανταλώνουν» τις γνώμες τους για τον θάνατο» 3. Παγωμένη εικόνα: Σκηνές από μια νεκρώσιμη ακολουθία <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. TPS με θέμα: «Είναι ο θάνατος το τέλος;» 2. Έρευνα: Ταφικά ήθη και έθιμα της Ελλάδας 3. ArtfulThinking [«ακούγοντας 2x10»] : Ιδιόμελα της νεκρώσιμης ακολουθίας 4. Μελέτη περίπτωσης: άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός συγγραφέας των νεκρώσιμων Ιδιόμελων 5. ArtfulThinking [«ακούγοντας 2x10»]: Απολυτίκιο Αναστάσεως 6. Έρευνα: Ταπαραίτητα για μια κηδεία <p>Δ. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σε συνεργασία με τον καθηγητή των Φιλολογικών: Τα ταφικά έθιμα στην Ιλιάδα του Ομήρου <p>E. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Παρασκευή κόλλυβου για ένα μνημόσυνο

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Ο εξαγιασμός του χρόνου

13^η Διδακτική Ενότητα (1 Δίωρο): Ο ημερήσιος κύκλος

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αξιολογούν την σημασία της παρουσίας των εορτών στη ζωή των χριστιανών</p> <p>β) Να αντιστοιχούν τις ημέρες του εβδομαδιαίου κύκλου με τις εορτές αναφοράς για κάθε μία από αυτές</p> <p>γ) Να διατυπώνουν τον ορισμό των ακολουθιών του νυχθημέρου και να εντοπίζουν τον χρόνο τέλεσης της κάθε μίας από αυτές.</p> <p>δ) Να τελούν και να συμμετέχουν, σύμφωνα με το τυπικό, στις ακολουθίες του νυχθημέρου.</p>	<p>α. Το νόημα των εορτών στη ζωή των χριστιανών.</p> <p>β. Η «όγδοη ημέρα» στη Λατρεία της Εκκλησίας.</p> <p>γ. Οι εορτές του εβδομαδιαίου κύκλου.</p> <p>δ. Οι ακολουθίες του νυχθημέρου.</p>	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <p>1. Ιδεοθύελλα: «Εορτές».</p> <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <p>1. TPS με θέμα: «Βίος ανεόρταστος μακρά οδός απανδόκευτος» (= ζωή χωρίς γιορτές είναι ένας μακρύς, δρόμος χωρίς πανδοχείο για ξεκούραση).</p> <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <p>1. Εννοιολογικός χάρτης με τις ακολουθίες του νυχθημέρου.</p> <p>2. Κατασκευή πόστερ με τον εβδομαδιαίο εορτολογικό κύκλο.</p> <p>E. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ /ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <p>1. Επίσκεψη στον ενοριακό Ναό και συμμετοχή στις ακολουθίες του νυχθημέρου.</p>

14^η Διδακτική ενότητα (1 δίωρο): Ο ετήσιος εορτολογικός κύκλος

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να συγκρίνουν τα Ιουδαϊκά και Ρωμαϊκά ημερολόγια σε συνάρτηση με το εκκλησιαστικό ημερολόγιο.</p> <p>β) Να εντοπίζουν χρονικά τις χριστιανικές εορτές και να τις κατηγοριοποιούν σύμφωνα με τα ιδιαίτερα στοιχεία που τις διακρίνουν.</p> <p>γ) Να εκφράζουν σκέψεις και προβληματισμούς γύρω από τον ορθό τρόπο τέλεσης των χριστιανικών εορτών.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τα Ιουδαϊκά και Ρωμαϊκά ημερολόγια. 2. Το εκκλησιαστικό ημερολόγιο (Ινδικτος). 3. Οι χριστιανικές εορτές. <ol style="list-style-type: none"> i. Οι ετήσιες εορτές. ii. Οι Δεσποτικές εορτές. <ul style="list-style-type: none"> • Οι ακίνητες Δεσποτικές εορτές. • Οι κινητές εορτές. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Οι κινητές Δεσποτικές εορτές πριν το Πάσχα. ▪ Οι κινητές Δεσποτικές εορτές μετά το Πάσχα. iii. Οι εορτές των αγίων. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Προετοιμασία της εορτής του πολιούχου αγίου του σχολείου. 2. Έρευνα: Ήθη και έθιμα που σχετίζονται με συγκεκριμένες εορτές. 3. ΤΡΣ με θέμα: «Η ονομαστική μου εορτή: τρόποι συμμετοχής και προετοιμασίας». <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Φτιάχνουν ένα ημερολόγιο τοίχου με τις εορτές του έτους. 2. Εννοιολογικός χάρτης με θέμα τις χριστιανικές εορτές. 3. Εντοπίζουν τους αγίους που θέλουν στο χριστιανικό ημερολόγιο. <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σχεδιάζουν έναν πίνακα με το Ιουδαϊκό και το Ρωμαϊκό ημερολόγιο.

15^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): «Χριστός γεννάται δοξάσατε» Η ενανθρώπιση του Θεού

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να εντοπίζουν την ιστορική εξέλιξη της εορτής των Χριστουγέννων.</p> <p>β) Να συνειδητοποιούν το μέγεθος της δωρεάς του Κυρίου για τον άνθρωπο με την ενανθρώπιση Του.</p> <p>γ) Να περιγράφουν τα στοιχεία που αποτελούν την ορθόδοξη απεικόνιση της Γέννησης του Χριστού</p> <p>δ) Να αναλύουν τους λόγους που ο σύγχρονος άνθρωπος αδυνατεί να βιώσει σωστά τον εορτασμό των Χριστουγέννων και να εκφράζουν τα συναισθήματά τους γύρω από τον σωστό τρόπο βίωσης της εορτής των Χριστουγέννων.</p>	<p>α. Η ιστορική εξέλιξη του εορτασμού των Χριστουγέννων.</p> <p>β. Το μυστήριο της ενανθρώπισης.</p> <p>γ. Εικονίζοντας τη Γέννηση του Χριστού</p> <p>δ. Το νόημα των Χριστουγέννων για τον σύγχρονο άνθρωπο.</p>	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Χριστούγεννα» 2. Δραστηριότητα σε κύκλο: Καθισμένοι σε κύκλο ενθαρρύνονται να συνεχίσουν τη φράση «Για μένα Χριστούγεννα είναι...». 3. Παγωμένη εικόνα: «Πως γιορτάζω Χριστούγεννα» 4. Βρίσκουν και παρουσιάζουν έθιμα και εικόνες Χριστουγέννων από όλο τον κόσμο <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ArtfulThinking [«ακούγοντας 10x2»]: Το απολυτικό της εορτής των Χριστουγέννων. 2. Επίλυση προβλήματος: Γιατί τα Χριστούγεννα ονομάζονται γενέθλια ημέρα της ανθρωπότητας; 3. Προβολή video <i>Οι επισκέπτες</i> [βλ. https://www.youtube.com/watch?v=KYmioVIFjzM&t=13s]. Αναστοχασμός και συζήτηση με θέμα «Το πραγματικό νόημα των Χριστουγέννων» 4. ArtfulThinking («βλέπω, σκέφτομαι, αναρωτιέμαι»): Η Γέννηση του Θεοφάνη, Ι. Μ. Σταυρονικήτα ή Ποιμένες αγραυλούντες, μικρογραφία από Ευαγγελιστάριο του 12ου αι. της Ι. Μ. Αγ. Παντελήμονος (Άγιον Όρος) 5. ArtfulThinking («αντιλαμβάνομαι, γνωρίζω, φροντίζω»): Ν. Λύτρα, Τα κάλαντα 6. Βρίσκουν από το διαδίκτυο την ερμηνεία της Ορθόδοξης Εικόνας της Γέννησης του Χριστού 7. Χτίζοντας γέφυρες: Τα ήθη και έθιμα των Χριστουγέννων των συνομηλίκων μας στις βαλκανικές χώρες <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Προετοιμασία της χριστουγεννιάτικης εορτής του σχολείου 2. Στολισμός του χριστουγεννιάτικου δέντρου της τάξης. 3. Κατασκευή ευχετήριων χριστουγεννιάτικων καρτών 4. Κατασκευή φάτνης και τοποθέτηση των προσώπων σύμφωνα με την

		<p>ορθόδοξη εικόνα της Γεννήσεως</p> <p>Ε. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ/ ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <p>1. Οργάνωση επίσκεψης σε ένα ίδρυμα της πόλης για να πούμε τα κάλαντα</p>
--	--	--

16^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο) : Το Καλό Στάδιο (Μεγάλη Τεσσαρακοστή)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να εξηγούν τη σημασία της Μ. Τεσσαρακοστής για την ζωή των χριστιανών.</p> <p>β) Να περιγράφουν τις ακολουθίες της Μ. Τεσσαρακοστής.</p> <p>γ) Να προσεγγίζουν βιωματικά το περιεχόμενο των ακολουθιών της Μ. Τεσσαρακοστής.</p> <p>δ) Να συμμετέχουν ενεργά στην τέλεση των ακολουθιών της Μ. Τεσσαρακοστής.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Γενικά. 2. Οι ακολουθίες της Μ. Τεσσαρακοστής. <ol style="list-style-type: none"> i. Οι Κατανυκτικοί Εσπερινοί. ii. Το Μέγα Απόδειπνο. iii. Η Λειτουργία των Προηγιασμένων Δώρων. iv. Οι Χαιρετισμοί της Θεοτόκου- Ο Ακάθιστος Ύμνος. v. Ο Μέγας Κανών. 3. Η σημασία της Μ. Τεσσαρακοστής για τον Χριστιανό 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Μ. Τεσσαρακοστή» 2. Καρέκλα αφήγησης: Ένας Βυζαντινός αφηγείται τα γεγονότα της πολιορκίας της Πόλης από τους Αβάρους και την προστασία της από την Παναγία <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα με τη λέξη «Μ. Τεσσαρακοστή» 2. TPS με θέμα «Είναι σημαντική η Μ. Τεσσαρακοστή για τη ζωή μου;» 3. Οι «Χαιρετισμοί της Παναγίας» σε διάφορες γλώσσες 4. Μελέτη περίπτωσης: ο άγιος Ανδρέας Κρήτης 5. ArtfulThinking [«2 x 10 ακούω»]: «Μεθιμωνο Θεός» <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη με τις λειτουργικές ιδιαιτερότητες της Μ. Τεσσαρακοστής (βλ. http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/8738?locale=el) <p>Ε. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίσκεψη στον Ναό για την τέλεση των ακολουθιών της Μ. Τεσσαρακοστής

17^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Από το Θείο Πάθος στην Ανάσταση

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να περιγράψουν το περιεχόμενο και την αναφορά κάθε ημέρας της Μεγάλης Εβδομάδας.</p> <p>β) Να εντοπίζουν τα ιδιαίτερα λειτουργικά χαρακτηριστικά κάθε ημέρας της Μεγάλης Εβδομάδας.</p> <p>γ) Να διατυπώνουν προτάσεις, σκέψεις και προβληματισμούς γύρω από τον ορθό τρόπο συμμετοχής των χριστιανών στις ακολουθίες της Μεγάλης Εβδομάδας.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Γενικά. 2. Τα λειτουργικά χαρακτηριστικά των ημερών της Μ. Εβδομάδας. 3. Η ανάμνηση γεγονότων στην Μ. Εβδομάδα. 4. Η συμμετοχή των πιστών στα Άγια Πάθη και στην Ανάσταση του Χριστού. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα με τη λέξη «Μεγάλη Εβδομάδα» 2. Ιδεοθύελλα για τη λέξη «Πάσχα» <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. TPS: Πως θα βιώσω την Μεγάλη Εβδομάδα 2. ArtfulThinking [« Δημιουργικές ερωτήσεις»]: Βαϊοφόρος [Μονή Παντάνασσας, Μυστράς] 3. ArtfulThinking [«10x2»]: Το τροπάριο της Κασσιανής 4. ArtfulThinking [«Τι σε κάνει να το λες αυτό;»]: Η εικόνα του Νυμφίου της Εκκλησίας 5. Οι τόποι των Παθών του Ιησού: Τότε και τώρα (προβολή ντοκιμαντέρ, θεματική συζήτηση) 6. Έρευνα στο λογισμικό της Β΄ Γυμνασίου (Σχολείο): Το Πάθος και η Ανάσταση του Χριστού 7. ArtfulThinking («ακούγοντας 4x2»): Στιχηρά του Πάσχα <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σε ομάδες δημιουργούν κολάζ με έμπνευση τις ημέρες της Μ. Εβδομάδας 2. Εννοιολογικός χάρτης με τις ημέρες της Μ. Εβδομάδας <p>Δ. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σε συνεργασία με τον καθηγητή των Καλλιτεχνικών βάφουν αυγά και στολίζουν λαμπάδες για την εορτή του Πάσχα <p>E. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίσκεψη στο Ναό και συμμετοχή σε ακολουθία της Μ. Εβδομάδας 2. Επίσκεψη σε Ίδρυμα της πόλης για να μοιράσουν τις λαμπάδες που στολίσανε

18^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): «Αυγή μυστικής ημέρας» (Οι εορτές της Θεοτόκου)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αναγνωρίζουν και να περιγράφουν την ουσιαστική συμβολή της Θεοτόκου στο έργο της Θείας Οικονομίας.</p> <p>β) Να διακρίνουν και να αναφέρουν τις εορτές προς τιμήν της Θεοτόκου.</p> <p>γ) Να επαληθεύουν και να αξιολογούν την οργανική σχέση του προσώπου της Θεοτόκου με τη ζωή του χριστιανού σήμερα.</p>	<p>α. Η συμβολή της Θεοτόκου στο έργο της σωτηρίας</p> <p>β. Οι Θεομητορικές Εορτές.</p> <p>γ. Το πρόσωπο της Θεοτόκου και η ζωή του χριστιανού</p>	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Θεομητορικές Εορτές» 2. Παντομίμα: Οι εορτές της Θεοτόκου 3. «Παγωμένη εικόνα», αφού διαβάζουν σε ομάδες τα ποιήματα: Κ. Βάρναλη, Η μάνα του Χριστού, Αρ. Βαλαωρίτη, Η Φανερωμένη, Αλ. Παπαδιαμάντη, στην Παναγιά την Κουνίστρα, Γ. Ρίτσου, Όνειρο καλοκαιρινού μεσημεριού, Ν. Βρεττάκου, Η χαρά της Παναγιάς, Τ. Βαρβιτσιώτης, Ταπεινός αίνος προς την Παρθένο Μαρία <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Έρευνα: Βρίσκουν και καταγράφουν προσωνύμια της Παναγιάς από διάφορα μέρη της Ελλάδας <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ArtfulThinking («ακούγοντας 5Χ2): Μια Παναγιά, Μ. Χατζηδάκη/ Ν. Γκάτσου 2. ArtfulThinking («ακούγοντας 5Χ2): «Μεταβολή των θλιβομένων...» (Μικρός Παρακλητικός κανόνας) 3. ArtfulThinking («βλέπω, ισχυρίζομαι, αναρωτιέμαι»): Εικόνες της Παναγιάς των Ραφαήλ, Τισιανού, Lippi 4. Δημιουργία πόστερ με θέμα τις ετήσιες εορτές της Θεοτόκου <p>Δ. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Project: Το πρόσωπο της Θεοτόκου στη βυζαντινή τέχνη <p>Ε. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίσκεψη σε ναό και αναγνώριση εικόνων και παραστάσεων της Παναγιάς

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Το υλικό στοιχείο στη Λατρεία

19^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Το υλικό κέντρο της Λατρείας (η αρχιτεκτονική του Ναού)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Περιεχόμενα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να περιγράφουν τα στάδια γένεσης και διαμόρφωσης του Ορθόδοξου χριστιανικού Ναού.</p> <p>β) Να αναγνωρίζουν τους ρυθμούς της Ναοδομίας.</p> <p>γ) Να εντοπίζουν και να περιγράφουν τα μέρη ενός Ορθόδοξου χριστιανικού Ναού.</p> <p>δ) Να επισημαίνουν τον συμβολισμό κάθε μέρους ενός Ορθόδοξου χριστιανικού Ναού.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Γένεση και διαμόρφωση του Ορθόδοξου χριστιανικού Ναού. <ol style="list-style-type: none"> i. Ο Ναός ως χώρος τέλεσης της Λατρείας. ii. Οι πρώτοι Ναοί των χριστιανών-κατακόμβες. 2. Ναοδομία. <ol style="list-style-type: none"> i. Ρυθμοί των Ναών. ii. Τα μέρη του Ναού. <ul style="list-style-type: none"> • Πρόναος ή Νάρθηκας. • Κυρίως Ναός. <ol style="list-style-type: none"> i. Τα στασίδια. ii. Ο αρχιερατικός Θρόνος. iii. Ο γυναικωνίτης. iv. Ο άμβωνας. v. Τα αναλόγια. vi. Το τέμπλο. • Το Ιερό Βήμα. <ol style="list-style-type: none"> i. Η αγία Τράπεζα. ii. Η αγία Πρόθεση. iii. Το σύνθρονο. iv. Το σκευοφυλάκιο. 3. Ο συμβολισμός του Ορθόδοξου χριστιανικού Ναού.	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Ναός» 2. Παιχνίδι ρόλου: Μαθητές αναλαμβάνουν να ξεναγήσουν τους συμμαθητές τους σε ένα ορθόδοξο Ναό δείχνοντας τα μέρη του Ναού <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιστοεξερεύνηση: Οι κατακόμβες 2. TPS με θέμα «Ο ναός του χωριού μου» 3. Εκπαιδευτικό λογισμικό Γυμνασίου ΥΠΠΕΘ/ΠΙ: Ο Ναός (Εκκλησία, Μουσείο, Βιβλιοθήκη) <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Πίνακας με τα μέρη του Ναού και των συμβολισμών τους 2. Κατασκευή κάτοψης ναών με τους αρχιτεκτονικούς ρυθμούς 3. Εννοιολογικός χάρτης με θέμα τις κατακόμβες (βλ. http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-1123) 4. Κατασκευάζουν ναούς διαφόρων αρχιτεκτονικών ρυθμών από χαρτόνι, πηλό, πλαστελίνη κ.ά. υλικά <p>Δ. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίσκεψη σε Ναό και αναγνώριση του αρχιτεκτονικού ρυθμού και των μερών του Ναού

20^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Ο ουρανός και η γη (Η εικονογραφία του Ναού)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αναφέρουν και να περιγράφουν τα σύμβολα των κατακομβών και τους συμβολισμούς τους</p> <p>β) Να εντοπίζουν τους εικονογραφικούς κύκλους και τη θέση των εικόνων μέσα σε έναν Ορθόδοξο χριστιανικό Ναό</p> <p>γ) Να αναγνωρίζουν την παρουσία των εικόνων μέσα στον ορθόδοξο χριστιανικό Ναό, ως φορέα θεολογικής διδασκαλίας και παράδοσης.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η εικόνα στην Ορθόδοξη παράδοση. <ol style="list-style-type: none"> i. Τα σύμβολα των κατακομβών. ii. Οι πρώτες εικόνες της Εκκλησίας. iii. Η τέχνη της αγιογραφίας. 2. Η διάταξη των εικόνων μέσα στον Ορθόδοξο χριστιανικό Ναό. <ol style="list-style-type: none"> i. Οι εικονογραφικοί κύκλοι. ii. Οι εικόνες του τέμπλου. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα με τη λέξη «Αγιογραφία» <p>B. ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ /ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Μελέτη περίπτωσης: Εκπρόσωποι της Βυζαντινής Αγιογραφίας 2. TPS με θέμα: Ερευνώντας τη σημασία των συμβόλων των κατακομβών 3. ArtfulThinking («βλέπω, ισχυρίζομαι, αναρωτιέμαι» ή «χρώματα, σχήματα, γραμμές»): Από τα Πορτρέτα του Φαγιούμ στις απαρχές της τέχνης των Βυζαντινών Εικόνων 4. Προβολή ντοκιμαντέρ με θέμα ξενάγηση στον Ναό της Αγ. Σοφίας: https://archive.ert.gr/77505/ 5. Ιστοεξερεύνηση: Η αγιογραφία σε όλη την Ελλάδα <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σπαζοκεφαλιά με εικόνες: Δίνονται στους μαθητές εικόνες και καλούνται να τις τοποθετήσουν σωστά μέσα σε έναν εικονικό ναό 2. Απόδοση με σκίτσα των συμβόλων των κατακομβών. Γράφουν μια φράση κάτω από το καθένα 3. Δημιουργία πόστερ με θέμα διαφορές μεταξύ αγιογραφικών τεχνοτροπιών <p>Δ. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίσκεψη σε έναν Ναό. Παρατήρηση και συζήτηση για τους αγιογραφικούς κύκλους 2. Επίσκεψη σε έναν ορθόδοξο αγιογράφο

21^η Διδακτική Ενότητα (1δύωρο): Αυτά που βλέπουν οι σωματικές αισθήσεις (Ιερά Άμφια και Σκεύη)

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αναγνωρίζουν και να αντιστοιχούν τα ιερά άμφια κάθε βαθμού ιεροσύνης και να επισημαίνουν το συμβολισμό τους.</p> <p>β) Να κατανοούν τη σημασία των ιερών αμφίων στην τέλεση των ιερών μυστηρίων και ακολουθιών.</p> <p>γ) Να αναγνωρίζουν τη μορφή, το είδος, και να περιγράφουν το συμβολισμό των αναγκαίων ιερών σκευών για την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας.</p> <p>δ) Να περιγράφουν τη σειρά με την οποία ενδύονται οι ιερείς τα άμφια και να παρουσιάζουν τις ευχές που συνοδεύουν την ένδυση των ιερών αμφίων.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τα ιερά άμφια στην Ορθόδοξη παράδοση. 2. Τα ιερά άμφια των κληρικών και ο συμβολισμός τους . 3. Τα ιερά άμφια της Αγίας Τράπεζας και ο συμβολισμός τους. 4. Τα Ιερά Σκεύη της Θείας Ευχαριστίας και ο συμβολισμός τους 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Προετοιμάζοντας τα άμφια της Αγίας Τράπεζας και βοηθώντας τον ιερέα στην ένδυσή της. <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Προβολή ντοκιμαντέρ με θέμα την ένδυση των ιερών αμφίων του πρεσβυτέρου {https://www.youtube.com/watch?v=MMRQ3wGa0wI} 2. Έρευνα με θέμα: «Το χρώμα των λειτουργικών αμφίων και ο συμβολισμός τους». 3. Έρευνα με θέμα: Ψαλμικά χωρία που απαγγέλει ο ιερέας καθώς ενδύεται τα ιερά άμφια. 4. Έρευνα: Τα άμφια των ιερέων στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ατελιέ / δουλειά στο σπίτι: Σχεδιάζουν σε σκίτσα τα άμφια των ιερέων. 2. Κατασκευή πόστερ με τα άμφια των ιερέων και τους συμβολισμούς τους. 3. Κατασκευή πόστερ με τα ιερά σκεύη που χρειάζονται για την Θεία Λειτουργία. <p>Δ. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίσκεψη σε ιεροραφείο. 2. Επίσκεψη σε ναό για αναγνώριση των ιερών αμφίων και ιερών σκευών της Θείας Λειτουργίας. 3. Επίσκεψη σε εργαστήριο κατασκευής εκκλησιαστικών σκευών.

22^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο) Ο Εκκλησιασμός

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αναγνωρίζουν την Εκκλησία ως ευχαριστιακή κοινότητα.</p> <p>β) Να προβληματίζονται για τον μη εκκλησιασμό των νέων και να προτείνουν τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου.</p> <p>γ) Να επιχειρηματολογούν γύρω από την αναγκαιότητα του εκκλησιασμού για την ζωή του χριστιανού.</p>	<p>α. Η Εκκλησία ως ευχαριστιακή κοινότητα.</p> <p>β. Η ανάγκη του εκκλησιασμού.</p> <p>γ. Ο εκκλησιασμός στην εποχή μας.</p>	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Εκκλησιασμός». 2. Αντιγνώμεις: «Είναι αναγκαίος ο εκκλησιασμός;». <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. TPS με θέμα «Εκκλησιασμός: ανάγκη ή συνήθεια;». 2. Έρευνα στους μαθητές του σχολείου: «Είναι απαραίτητος ο εκκλησιασμός;». 3. Έρευνα στους γονείς: «Πόσο συχνά εκκλησιαζόμαστε;». 4. Επίλυση προβλήματος: «Γιατί δεν εκκλησιάζονται οι νέοι». <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Κατασκευή διαγράμματος με ομοιότητες και διαφορές εβραϊκής και χριστιανικής λατρείας.

23^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Τα πάντα να γίνονται με τάξη

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Γενικά 2. Τα είδη των λειτουργικών βιβλίων. <ol style="list-style-type: none"> i. Το Ευαγγέλιο. ii. Ο Απόστολος ή Πραξαπόστολος. iii. Το Προφητολόγιον. 	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ιδεοθύελλα: «Λειτουργικά βιβλία». <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. TPS με θέμα: «Είναι αναγκαία η αναθεώρηση των λειτουργικών βιβλίων;».

<p>α) Να γνωρίζουν την ιστορική πορεία των λειτουργικών βιβλίων από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες μέχρι σήμερα.</p> <p>β) Να αναφέρουν τα είδη και να περιγράφουν το περιεχόμενο κάθε λειτουργικού βιβλίου.</p> <p>γ) Να συνδέουν τη χρήση κάθε λειτουργικού βιβλίου με τις ιερές ακολουθίες, τα ιερά Μυστήρια και τις εορτές της Εκκλησίας.</p> <p>δ) Να εκφράζουν τον προβληματισμό και τα επιχειρήματά τους για το ζήτημα της αναθεώρησης των λειτουργικών βιβλίων.</p>	<p>iv. Το Ψαλτήριον.</p> <p>v. Το Μέγα Ευχολόγιον.</p> <ul style="list-style-type: none"> ο Το Διακονικόν. ο Το Ιερατικόν. ο Το Αρχιερατικόν. ο Το Αγιασματάριον (ΜικρόΕυχολόγιον). <p>vi. Το Ωρολόγιον.</p> <p>vii. Η Οκτώηχος.</p> <p>viii. Τα Μηναία.</p> <p>ix. Το Τριώδιον.</p> <p>x. Το Πεντηκοστάριον.</p> <p>xi. Το Τυπικόν.</p> <p>xii. Το Θεοτοκάριον.</p> <p>xiii. Το Εγκόλπιον του Αναγνώστου -Ψάλτου.</p> <p>3. Το πρόβλημα της αναθεώρησης των λειτουργικών βιβλίων.</p>	<p>2. TPS με θέμα: «Γιατί χρειάζονται τα λειτουργικά βιβλία;».</p> <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Φτιάχνουν έναν πίνακα με τα λειτουργικά βιβλία που χρησιμοποιούνται σε κάθε μυστήριο. 2. Κατασκευή εξωφύλλου για κάθε λειτουργικό βιβλίο με βάση το περιεχόμενό τους. 3. Εννοιολογικός χάρτης με το περιεχόμενο των λειτουργικών βιβλίων. <p>Δ. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ / ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίσκεψη στον ενοριακό ναό και παρατήρηση των λειτουργικών βιβλίων και των περιεχομένων τους.
--	--	---

24^η Διδακτική Ενότητα (1 δίωρο): Η γλώσσα της Λατρείας

Προσδοκώμενα ΜΑ	Βασικά Θέματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
<p>Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση:</p> <p>α) Να αναγνωρίζουν τη σημασία της γλώσσας ως μέσο επικοινωνίας και να αντιλαμβάνονται την συμβολική αξία της γλώσσας της Θείας Λατρείας.</p> <p>β) Να επιχειρηματολογούν αναφορικά με τη μετάφραση ή όχι των λειτουργικών κειμένων.</p> <p>γ) Να διατυπώνουν προσωπικές απόψεις γύρω από τις δυσκολίες κατανόησης της λειτουργικής γλώσσας.</p> <p>δ) Να προτείνουν τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων κατανόησης της λειτουργικής γλώσσας.</p>	<p>α. Η γλώσσα ως μέσο επικοινωνίας.</p> <p>β. Η συμβολική γλώσσα της Θείας Λατρείας.</p> <p>γ. Οι δυσκολίες κατανόησης της λειτουργικής γλώσσας.</p> <p>δ. Η μετάφραση των λειτουργικών κειμένων.</p> <p>ε. Προτάσεις επίλυσης των σύγχρονων προβλημάτων κατανόησης της λειτουργικής γλώσσας.</p>	<p>A. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Αντιγνωμίες με θέμα «Η μετάφραση των λειτουργικών κειμένων». <p>B. ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επίλυση προβλήματος: «Είναι δύσκολη η γλώσσα της Θείας Λειτουργίας;». 2. Έρευνα: Γνώμες [μαθητών του σχολείου] για τη μετάφραση των λειτουργικών κειμένων. <p>Γ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σύνταξη λεξιλογίου με δύσκολες λέξεις μέσα από τα λειτουργικά κείμενα. <p>Δ. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σε συνεργασία με τον καθηγητή των Φιλολογικών και των Αγγλικών να μεταφράσουν επιλεγμένα κομμάτια λειτουργικών κειμένων.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μαρούσι, 17 Σεπτεμβρίου 2020

Η Υπουργός

ΝΙΚΗ ΚΕΡΑΜΕΩΣ